

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY
(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jana Pavlíčka a soudců JUDr. Jiřího Goldsteina a JUDr. Radky Šimkové v právní věci

žalobkyně: Insolvenční agentura, v. o. s., IČO 29115540
sídlem Západní 1448/16, 360 01 Karlovy Vary,
insolvenční správce dlužnice Energetický Holding Malina a. s.,
IČO 10931201

sídlem Krakovská 583/9, 110 00 Praha 1

zastoupeného advokátkou Mgr. [jméno] [příjmení]

sídlem Aloise Jiráska 1367/1, 415 01 Teplice

proti

žalovanému: [osobní údaje žalovaného]

bytem [adresa]

zastoupený advokátkou Mgr. [jméno] [příjmení]

sídlem Zámecká 2111, 347 01 Tachov

o neúčinnost právního jednání,

k odvolání žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze, č. j. 218 ICm 1613/2024-68, ze dne 13. března 2025,

takto:

I. Rozsudek soudu prvního stupně se potvrzuje.

II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradu nákladů odvolacího řízení částku 19.272 Kč do tří dnů od právní moci rozsudku k rukám Mgr. [jméno] [příjmení], advokátky.

Odůvodnění:

1. V záhlaví uvedeným rozsudkem soud I. stupně určil, že soluční úkon dlužnice spočívající v úhradě částky 267 425 Kč dne 30. 12. 2022 z důvodu vrácení uhrazené zálohy žalovanému, je neúčinným právním jednáním (výrok I.), uložil žalovanému zaplatit žalobkyni do majetkové podstaty dlužnice částku 267 425 Kč (výrok II.), na náhradě nákladů řízení žalobkyni částku 27 914,70 Kč (výrok III.) a České republice na soudním poplatku částku 2 000 Kč (výrok IV.).

2. Takto rozhodl o žalobě, jíž se žalobkyně domáhala určení neúčinnosti solučního úkonu dlužnice spočívajícího v úhradě částky 267 425 Kč dne 30. 12. 2022 z titulu vrácení zálohy žalovanému, přičemž současně požadovala vydání této částky do majetkové podstaty. Tvrdila, že dlužnice byla v úpadku již k 30. 9. 2022, ale nejpozději se tak stalo k 31. 12. 2022, kdy dlužnice měla závazky po splatnosti vůči 193 osobám v celkové výši 38 538 131 Kč. Žalovaný uzavřel s dlužnicí dne 21. 5. 2022 smlouvu o dílo na zhotovení fotovoltaické elektrárny a uhradil zálohu 281 800 Kč. Na základě dohody stran byla smlouva ukončena 8. 11. 2022 a dlužnice žalovanému dne 30. 12. 2022 vrátila uhrazenou zálohu (sníženou o smluvní pokutu) ve výši 267 425 Kč. Podle žalobkyně šlo o zvýhodnění žalovaného na úkor ostatních věřitelů ve smyslu § 241 IZ, neboť očekávaná míra uspokojení v konkursu by byla 45,75 %, zatímco žalovaný obdržel na svoji pohledávku 100 %. Při závěrech o důvodnosti svého nároku odkázala na judikaturu Nejvyššího soudu (např. sp. zn. 29 Cdo 614/2014, sp. zn. 29 ICdo 29/2016, sp. zn. 29 ICdo 37/2015, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014).

3. Žalovaný ke své obraně uvedl, že důvodem pro odstoupení od smlouvy a požadavku na vrácení uhrazené zálohy bylo úmrtí jeho otce a prodlení dlužnice, neboť poté se stala zakázka bezpředmětnou. V tomto se jeho případ liší od ostatních případů dlužnice, kdy její zákazníci odstupovali od smluv toliko pro prodlení dlužnice. Existenci úpadku dlužnice ke dni 30. 12. 2022 v řízení nejprve sporoval, posléze jej však učinil nesporným (u jednání 13. 3. 2025). Tvrdil však, že úkon vrácení zálohy je úkonem obvyklým v obchodním styku, motivovaný snahou dlužnice pokračovat v jejím podnikání a vyhnout se soudním návrhům. Pro dlužnici bylo v roce 2022 obvyklé, že svůj provoz financovala z vybraných záloh, ostatně dlužnice obdobně postupovala i vůči dalším zákazníkům (incidenční spory C136, C163, C202 aj.) Zdůraznil, že dlužnice obdržela přiměřené protiplnění (částku 281 000 Kč a navíc smluvní pokutu 14 375 Kč), přičemž žalovaný není osobou dlužnici blízkou a nemohl zjistit její úpadek (nejsa odborníkem v oboru ekonomie ani práva, a za situace, kdy ani z dostupných zdrojů úpadek dlužnice nevyplýval).

4. Po dokazování listinnými důkazy (usnesení Městského soudu v Praze č. j. MSPH 79 INS 7166/2023-A-13 ze dne 12. 5. 2023, smlouva o dílo č. 10219 ze dne 21. 5. 2022 včetně objednávky FVE 7,56 kWp s baterií, seznam přihlášených pohledávek na č. I. B -1095 insolvenčního spisu – přihlášky věřitelů P50, P51, P58, P63, P69, P77, P83, P127, P128, P150, P151, P181, P208, P261, P271, P312, P347, zálohová faktura č. Z9 2022, výpis z účtu žalovaného za červen 2022, úmrtní list, dohoda o ukončení smlouvy o dílo ze dne 8. 11. 2022, e-mail dlužnice ze dne 10. 11. 2022, výpis z účtu žalovaného za leden 2023, transakční historie z účtu dlužnice, e-maily žalovaného ze dne 30. 12. 2022, 14. 12. 2022 a 22. 11. 2022, vyjádření dlužnice ze dne 30. 1. 2024 na č. I. B -702 insolvenčního spisu, povolení reorganizace ze dne 2. 11. 2023 na č. I. B -559 insolvenčního spisu, zpráva insolvenčního správce ze dne 31. 7. 2024 na č. I. B -1007 insolvenčního spisu, forenzní šetření společnosti Energetický Holding Malina a. s. – Závěrečná zpráva ze dne 3. 6. 2024, forenzní šetření společnosti Energetický Holding Malina a. s. – Doplnující informace k hodnotě majetkové podstaty společnosti ze dne 20. 1. 2025, přehled závazků po splatnosti k 30. 12. 2022, seznam zjištěných pohledávek, tisková zpráva ze dne 5. 1. 2023, přehled zveřejněných listin ve Sbírce listin, incidenční spory C136, C163, C202, C213, C135 a C145) a po

citaci § 235, § 237 odst. 1, § 239 odst. 4, § 241 odst. 1, § 241 odst. 2, § 241 odst. 4 a § 241 odst. 5 písm. b) IZ soud I. stupně další dokazování neprováděl. Pro nadbytečnost zamítl důkaz svědeckým výsledkem obchodního zástupce dlužnice pana [příjmení], účastnickým výsledkem žalovaného a navrženými znaleckými posudky.

5. Uvedl, že úpadek dlužnice byl zjištěn usnesením č. j. MSPH 7166 2023 ze dne 12. 5. 2023, žaloba byla podána dne 9. 5. 2024, tedy včas a oprávněnou osobou (insolvenčním správcem). Smlouva o dílo byla mezi stranami uzavřena dle § 2586 a násl. občanského zákoníku, ukončena byla dohodou ze dne 8. 11. 2022 dle § 1981 o. z. (pro prodlení dlužnice i úmrtí otce žalovaného). Dlužnici tak vznikla povinnost vydat žalovanému bezdůvodné obohacení spočívající ve složené částce 281 000 Kč (§ 2991 o. z.) snížené o smluvní pokutu (§ 2048 o. z.), které dlužnice vrátila dne 30. 12. 2022 (267 425 Kč). Hodnota majetkové podstaty ke dni 30. 12. 2022 činila 607 441 345 Kč, závazky dlužnice 1 327 676 533 Kč. V konkursu by žalovaný obdržel 45,75 %, skutečně obdržel 100 %, čímž byl zvýhodněn (§ 241 odst. 1 IZ).

6. Soud I. stupně uvedl, že odporovat je možné i solučnímu úkonu, kterým bylo vydáno bezdůvodné obohacení (s odkazem na rozsudky Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 614/2014, sp. zn. 29 ICdo 29/2016, sp. zn. 29 ICdo 37/2015). Úkon dlužnice byl učiněn v době jejího úpadku (§ 241 odst. 2 IZ) a v roční lhůtě před zahájením insolvenčního řízení (§ 241 odst. 4 IZ). Ve vztahu k obraně žalovaného (uplatnění výjimky podle § 241 odst. 5 písm. b/ IZ) dovodil, že musí být (současně) splněny čtyři podmínky: obvyklost právního úkonu, přiměřené protiplnění, absence blízkého vztahu a nemožnost poznat úpadek. Soud I. stupně konstatoval, že již první podmínka – obvyklost právního úkonu v obchodním styku – nebyla splněna. Posouzení „obvyklosti“ závisí na okolnostech konkrétní věci a na tom, zda úkon odpovídal běžné činnosti dlužnice. Obvyklé jednání je takové, které se opakuje při soustavné obchodní činnosti společnosti. V daném případě jednání dlužnice vybočovalo z rámce běžného obchodního styku. Standardní činnost dlužnice spočívala v realizaci smluv o dílo, nikoli v jejich hromadném ukončování a vrácení záloh. Vracení peněz bylo způsobeno nepříznivým ekonomickým stavem dlužnice, nikoli běžným obchodním postupem. Úkon nesloužil k zajištění provozu ani financování podniku, ale vedl ke snížení majetkové podstaty. Skutečnost, že podobné případy byly četné, neznamená, že šlo o obvyklé jednání. Proto uzavřel, že vrácení peněz žalovanému nelze považovat za úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku. Na tomto základě soud I. stupně žalobě vyhověl, určil neúčinnost právního úkonu a uložil žalovanému povinnost vydat částku 267 425 Kč (složenou zálohu sníženou o smluvní pokutu) do majetkové podstaty (§ 237 odst. 1, § 239 odst. 4 IZ). O nákladech řízení rozhodl dle § 163 IZ ve spojení s § 142 odst. 1 o. s. ř., o povinnosti žalovaného uhradit soudní poplatek rozhodl dle § 2 odst. 3 zákona č. 549/1991 Sb., protože žalobkyně byla od jeho úhrady osvobozena (§ 11 odst. 2 písm. n/ cit. zákona).

7. Proti tomuto rozsudku podal včasné a přípustné odvolání žalovaný. Pro neprovedení výsledku [jméno] [příjmení] a účastnického výsledku žalovaného dovodil, že soud I. stupně neúplně zjistil skutkový stav, a rovněž namítl, že soud I. stupně věc nesprávně právně posoudil při výkladu pojmu „obvyklý obchodní styk“. Uzavření smlouvy o dílo a následná dohoda o jejím ukončení dne 8. 11. 2022 totiž představuje obvyklý obchodní styk, protože smlouva je formulářová, používaná i u jiných zákazníků dlužnice, a obsahuje ujednání o odstoupení a vrácení zálohy snížené o náklady. Zopakoval, že důvodem ukončení smlouvy byla podstatná změna okolností – úmrtí otce, což je podle judikatury (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2989/2022) důvodem pro obnovení jednání či zrušení smlouvy (§ 1765, § 1766 o. z.). Dlužnice měla v dané době nadbytek zakázek, ukončení smlouvy pro ni bylo výhodné a nijak neovlivnilo její podnikání, další motivací dlužnice byla její snaha zachovat si pověst spolehlivého dodavatele.

8. Ve vztahu k výkladu § 241 odst. 5 IZ namítl, že soud I. stupně svým odůvodněním fakticky (nesprávně) dovodil nemožnost obvyklého obchodního styku v případě úpadku jakékoli dlužnice. Dané ustanovení je ale zákonnou výjimkou, která se uplatňuje právě při úpadku, a v rámci

hodnocení obvyklosti obchodního styku nelze argumentovat opakovaně okolnostmi, ze kterých vyplývá úpadek. Činnost dlužnice přitom zahrnuje nejen uzavírání smluv, ale i reklamační procesy, změny zakázek, odstupování od smluv, což jsou činnosti běžné v podnikání. Dovolal se i ochrany své dobré víry jako spotřebitele (§ 1810 a násl. o. z.), kdy vzhledem k velikosti a renomé dlužnice neměl důvod pochybovat o obvyklosti jednání. Soudem I. stupně odkazovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 ICdo 137/2017, sp. zn. 29 Cdo 347/2017, sp. zn. 29 ICdo 98/2022 považoval za nepřipadná, protože se týkají vztahů mezi podnikateli a kupních smluv v řádech milionů, zatímco u něj se jedná o vztah podnikatele a spotřebitele, který dosud nebyl judikatorně řešen. Upozornil proto na své slabší postavení ve smluvním vztahu s dlužnicí, jenž nemůže s dlužnicí vyjednat lepší podmínky a přijímá formulářové smlouvy. Konečně je rozhodnutí soudu I. stupně i v rozporu s dobrými mravy, protože vrácení zálohy představuje vrácení prostředků žalovaného (jež dlužnice dočasně spravovala), na které dlužnice nemá nárok. Závěrem zdůraznil nutnost aplikace zákonné výjimky dle § 241 odst. 5 písm. b) IZ a přirozenoprávního výkladu pojmu „obvyklý obchodní styk“ (nálezn Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/16, bod 55). Ze všech těchto důvodů navrhl zrušení napadeného rozsudku, jeho vrácení soudu I. stupně k dalšímu řízení, případně (po doplnění dokazování odvolacím soudem) zamítnutí žaloby a přiznání náhrady nákladů řízení.

9. Žalobkyně navrhla potvrzení napadeného rozsudku jako věcně správného. Ztotožnila se se soudem I. stupně v jeho závěrech o důvodnosti žaloby i v tom, že by bylo nadbytečné provádět účastnický výslech žalovaného a svědeckou výpověď pracovníka dlužnice, neboť by nemohly přinést žádná relevantní zjištění ke skutkovému stavu, když podstatou je to, že úhradou svého závazku dlužnice zvýhodnila žalovaného oproti jiným věřitelům. Vrácení zálohy žalovanému přitom nelze považovat za právní jednání učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku. Žalobkyně (kromě doplnění svých tvrzení k úpadku dlužnice, jež nejsou s ohledem na nesporná tvrzení stran pro toto řízení podstatná – poznámka odvolacího soudu) dále uvedla, že česká judikatura neposkytuje obecnou definici pojmu „podmínky obvyklé v obchodním styku“. Posuzování, zda konkrétní právní jednání takové podmínky naplňuje, je podle rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. 29 ICdo 137/2017, odvislé od okolností konkrétní věci. V témže rozhodnutí Nejvyšší soud zdůrazňuje, že je významné i to, zda dlužník učinil zpochybněné úkony proto, aby dokončil důležité zakázky a získal od jiných smluvních partnerů finanční prostředky využitelné k úhradě svých závazků či k dalšímu pokračování podnikání (rozsudek ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017). K pojmu běžného obchodního styku Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007, uvádí, že závěr o tom, zda nabytí nebo zcizení majetku nevybočuje z rámce běžného obchodního styku, záleží na posouzení konkrétních okolností, zpravidla s porovnáním povahy dispozice s předmětem podnikání společnosti. Nejvyšší soud dále v rozhodnutí ze dne 31. 1. 2024, sp. zn. 29 ICdo 98/2022, potvrzuje závěr, že o právní jednání učiněné za podmínek obvyklých v obchodním styku zpravidla nejde, není-li činěno obchodní společností běžně při její soustavné činnosti. Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 7. 2. 2017, sp. zn. 193 ICm 2060 /201 (míněno zjevně sp. zn. 193 ICm 2060 /2013 – poznámka odvolacího soudu), konstatuje, že o obvyklý obchod nejde mimo jiné tehdy, když dlužník na základě úkonu neobdrží žádné faktické protiplnění ani jiný majetkový prospěch. Krajský soud v Praze ve věci sp. zn. 77 ICm 1541/2021 zdůrazňuje, že neprokázaný prospěch dlužníka z uhrazení závazku před splatnými pohledávkami jiných věřitelů svědčí proti obvyklosti jednání. Posuzované jednání dlužnice spočívá ve vrácení zálohových plateb z důvodu hromadného odstupování zákazníků od smluv, které nastává pro neschopnost dlužnice dostát svým závazkům a vyústí ve její úpadek a zahájení insolvenčního řízení. Jednání dlužnice není činěno za účelem zajištění provozu jejího závodu ani jejího financování, nýbrž snižuje hodnotu majetkové podstaty a přispívá k utlumení podnikatelské činnosti. Vzhledem k počtu dotčených zákazníků jednání výrazně vybočuje z rámce běžného obchodního styku dlužnice a nejde o činnost, která by se při její obchodní činnosti běžně v takové míře opakovala. Obvyklá obchodní činnost

dlužnice stojí na zhotovení děl, nikoli na scénáři nezhotovení díla a následném odstoupení zákazníka od smlouvy o dílo. Popisované jednání souvisí s výjimečným stavem její podnikatelské činnosti, a proto se nepodřazuje pod běžný chod věcí ani pod podmínky obvyklé v obchodním styku se zákazníky. Z uvedených důvodů uzavřela, že posuzované jednání nebylo učiněno za podmínek obvyklých v obchodním styku, čímž není naplněn první předpoklad výjimky podle § 241 odst. 5 písm. b) IZ. Protože předpoklady dle § 241 odst. 5 písm. b) IZ musí být splněny kumulativně, již nesplnění tohoto prvního předpokladu brání aplikaci uvedené výjimky na jednání dlužnice.

10. Vrchní soud v Praze jako soud odvolací (dále jen, „odvolací soud“) přezkoumal napadený rozsudek, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to postupem podle § 212 a § 212a o.s.ř. a dospěl k závěru, že odvolání důvodné není. Neměl přitom důvod doplňovat dokazování o soudem I. stupně zamítnuté výpovědi dlužníka a svědka [příjmení], neboť oba měli prokazovat tvrzení o důvodech žalovaného pro odstoupení od smlouvy (prodlení dlužnice a úmrtí otce žalovaného), přičemž jak soud I. stupně, tak soud odvolací z této argumentace žalovaného vycházel.

11. Protože žalobkyně podanou žalobou odporuje právnímu jednání dlužnice učiněnému dne 30. 12. 2022, s odkazem na zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen, „o. z.“), který nahradil pojem, „právní úkon“ pojmem, „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.), je ve stejném duchu pro rozhodné období dále interpretováno slovní spojení, „právní úkon“ v ustanoveních § 240 až 242 IZ (viz důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2020, sen. zn. 29 ICdo 113/2018, uveřejněného pod číslem 27/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

12. Úvodem odvolací soud podotýká, že, nesporná skutková tvrzení účastníků o tom, že dlužnice v době platby byla v úpadku ve formě platební neschopnosti (viz odstavec 22 napadeného rozsudku), jsou reálně právním posouzením skutkových okolností, jež nelze vzít ve smyslu § 120 odst. 3 o. s. ř. za nesporná. Teorie i judikatura vyšších soudů jsou totiž zajedno v tom, že účastníci mohou učinit nespornými skutkové okolnosti, nikoliv však jejich právní hodnocení (srov. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 454) či rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 993/2004, ze dne 26. dubna 2006. Obě strany při odvolacím jednání ale vzaly za nesporné, že dlužnice měla v době poskytnutého peněžitého plnění více věřitelů, peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti, které nebyla schopna plnit. Závěr soudu I. stupně, že dlužnice byla ve smyslu § 3 odst. 1 IZ v úpadku ve formě platební neschopnosti, je tak ve výsledku správný a lze z něj při dalších závěrech odvolacího soudu vycházet.

13. Odvolací soud se ztotožnil se zcela správnými závěry soudu I. stupně ohledně včasnosti podané žaloby, aktivní legitimace žalobkyně a pouze pro úplnost dodává, že žaloba byla podána i proti osobě pasivně legitimované (§ 199 IZ).

14. Podle § 241 IZ se zvýhodňujícím právním úkonem rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (odst. 1). Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku (odst. 2). Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník a) splnil dluh dříve, než se stal splatným, b) dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch, c) prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva, d) poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné (odst. 3). Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odst. 4). Zvýhodňujícím právním úkonem není a) zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu, b) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě

kteřeho dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka, c) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem (odst. 5).

15. V řízení o odpůrcí žalobě podle IZ tíží břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně okolností zakládajících neúčinnost odporovaného právního jednání dlužníka insolvenčního správce (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2014, sen. zn. 29 ICdo 14/2012, uveřejněný pod číslem 113/2014 Sbírky). Oproti tomu nositelem důkazního břemene ve vztahu k výjimkám popsaným v § 241 odst. 5 IZ je osoba, v jejíž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn, tedy žalovaný (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu 29 Cdo 3815/2014 a dále ze dne 5. 6. 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017 a ze dne 20. 12. 2018, sen. zn. 29 ICdo 90/2016). Přitom z výslovného znění rozhodných ustanovení IZ (srov. jeho § 235 a násl.) upravujících neúčinnost právních úkonů dlužníka je nepochybné, že IZ neurčuje, že by předpokladem neúčinnosti právního úkonu dlužníka byla vědomost druhé smluvní strany (žalobce) o stavu úpadku dlužníka (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sen. zn. 29 ICdo 54/2015, uveřejněné pod č. 37/2018 v časopise Soudní judikatura, část civilní).

16. Podle ustálené judikatury (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. 29 ICdo 29/2016) nelze pochybovat o tom, že neúčinným právním úkonem může být také plnění na již splatný dluh. Prospěch, který se věřiteli dostane v důsledku takového zvýhodňujícího právního úkonu dlužníka, totiž nespočívá v tom, že věřitel dostane od dlužníka více, než by mu náleželo (nebýt úpadkové situace dlužníka), ale že je poskytnutým plněním zvýhodněn proti jiným věřitelům (kteří by měli v konkursu pro účely poměrného uspokojení z nedostatečného majetku dlužníka stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávku se dlužník rozhodl takto uspokojit) (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sen. zn. 29 ICdo 5/2016). Právě takovému selektivnímu uspokojení jednoho věřitele v neprospěch ostatních věřitelů má institut neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů zabránit. Zásada *par conditio creditorum* neboli poměrného uspokojování nároků (nezajištěných) je jednou z hlavních zásad insolvenčního řízení, jež je modifikována zvláštními nároky některých věřitelů (srov. zejména § 296 a § 298 IZ). Podstatou neúčinnosti právních úkonů podle IZ je především zajištění ochrany věřitelů před právními úkony dlužníka, které v konečném důsledku krátí věřitele. Je rozhodující, zda dlužník dluh uhradil způsobem (v rozsahu), v jehož důsledku se věřiteli dostalo na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (podle § 241 odst. 1 IZ), čímž věřitele zvýhodnil oproti jiným věřitelům (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2018, sen. zn. 29 ICdo 81/2016). Mechanismus vyslovení neúčinnosti (případně též současného uložení povinnosti uhradit do majetkové podstaty plnění (náhradu)) nepředpokládá, že bude v okamžiku rozhodování o odpůrcí žalobě známa přesná částka, kterou by věřitel obdržel v konkursu (po splnění rozvrhového usnesení), ale vychází se z toho, že věřitel na úkor ostatních věřitelů obdržel na základě zpochybněného právního úkonu dlužníka vyšší uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2016, sp. zn. 29 Cdo 3815/2014).

17. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu I. stupně, že žalovanému se na uspokojení jeho pohledávky dostalo – v době, kdy dlužnice byla v úpadku – na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu, tudíž že byla naplněna hypotéza neúčinného právního jednání podle § 241 odst. 1 IZ. Protože bylo prokázáno, že daná platba byla (bez zohlednění dalších tvrzení žalovaného) zvýhodňujícím jednáním ve smyslu § 241 IZ, bylo na žalovaném, aby prokázal své tvrzení, že byly naplněny podmínky výjimky uvedené v § 241 odst. 5 písm. b) IZ.

18. V § 241 odst. 5 písm. b) IZ je stanovena jedna z výjimek, při jejímž naplnění se právní jednání nebude považovat za zvýhodňující (a z tohoto důvodu neúčinné), ač jinak formálně naplní znaky

stanovené § 241 odst. 1 IZ. Pro naplnění této výjimky musí být kumulativně naplněny 4 znaky – (1) právní jednání bylo učiněno za podmínek obvyklých v obchodním styku, (2) dlužník za právní jednání obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, (3) nešlo o právní jednání učiněné ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a (4) osoba, v jejíž prospěch bylo jednání učiněno, nemohla ani při náležitě pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by toto jednání mohlo vést k úpadku dlužníka.

19. K naplnění hypotézy neúčinnosti zvýhodňujícího právního jednání podle § 241 IZ musí být kumulativně splněny dva předpoklady, a to že (i) odporovaným právním jednáním se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu, a toto (ii) odporované právní jednání dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo pokud k úpadku vedlo.

20. Ve shodě se soudem I. stupně lze především konstatovat, že důvodem pro ukončení smlouvy dohodou stran dle § 1981 o. z. bylo nejednom úmrtí otce žalovaného, ale rovněž prodlení dlužnice. Žalovaný byl totiž připraven podat soudní návrh na zaplacení dlužné částky, následně exekuční návrh i případně podat i insolvenční návrh na dlužnici (viz podání žalovaného ze dne 15. 11. 2024, bod II.). Natolik zásadní odlišnost od ostatních (jinak typově shodných) sporů dlužnice při vracení záloh, která by odvolací soud vedla v tomto sporu k odlišným závěrům než v jiných věcech, odvolací soud neshledal.

21. Odvolací soud je rovněž ve shodě se soudem prvního stupně, že na daný případ nedopadá výjimka z neúčinnosti právního jednání zakotvená v § 241 odst. 5 písm. b) IZ. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2019, sp. zn. 29 Cdo 347/2017, „...posuzování toho, zda určitý právní úkon byl učiněn za podmínek obvyklých v obchodním styku, je odvislé od posouzení okolností konkrétní věci, a proto nelze učinit obecný závěr, podle něhož by určitý právní úkon byl vždy učiněn za podmínek obvyklých v obchodním styku. Je podstatné i to, zda dlužník učinil zpochybnuté právní úkony právě a pouze proto, aby mohl dokončit důležité zakázky, čímž by získal od (jiných) smluvních partnerů finanční prostředky (plnění) využitelné k úhradě svých závazků či k dalšímu pokračování v podnikatelské činnosti...“. Odvolací soud sice nemá pochybnost o tom, že dlužník mj. podnikal v oboru dodávek a montáží fotovoltaických elektráren a tepelných čerpadel, nicméně je třeba vzít v úvahu, že odporované právní jednání mělo povahu vrácení části uhrazené ceny díla poté, co dlužník (mimo jiné) nesplnil svůj závazek plynoucí pro něj ze smlouvy o dílo. Vrácení plnění jako důsledek porušení povinnosti dlužníka zhotovit dílo ve sjednané lhůtě již dle odvolacího soudu z povahy věci jako běžný obchodní styk hodnotit nelze. Nadto dlužník na podkladě tohoto právního jednání zjevně nezískal přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch. Dle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2020, sen. zn. 29 ICdo 98/2018, „...protiplnění musí být majetkové povahy, reálné a přiměřeně ekvivalentní; nemůže mít jinou, např. nemajetkovou, povahu nebo podobu, kterou nelze nijak zpeněžit anebo využít k uspokojení věřitelů...“. V rozsudku ze dne 31. března 2021, sp. zn. 29 ICdo 50/2019 Nejvyšší soud dále vyložil, že, „...jakkoli nelze terminologicky zaměňovat pojmy, „přiměřená protihodnota“ (§ 241 odst. 5 písm. a/ IZ) a, „přiměřené protiplnění“ (§ 240 a § 241 odst. 5 písm. b/ IZ) nebo, „jiný přiměřený majetkový prospěch“ (§ 241 odst. 5 písm. b/ IZ), i při interpretaci pojmu, „přiměřená protihodnota“ lze vyjít z toho, jak Nejvyšší soud vyložil, protiplnění dle § 240 IZ“ v rozsudku ze dne 31. března 2020, sen. zn. 29 ICdo 98/2018, uveřejněném pod číslem 110/2020 Sb. rozh. obč.“. V daném případě dlužnice žalovanému odporovaným právním jednáním, „pouze“ vrátila část ceny díla, kterou jí žalovaný uhradil dle příslušných smluvních ujednání ještě před tím, než měla s realizací díla započít. Dlužnice tak od žalovaného nezískala žádné plnění využitelné k úhradě svých závazků či k dalšímu pokračování v podnikatelské činnosti, natož pak plnění přiměřené. V kontextu se zjištěnými skutečnostmi je přitom nelogická úvaha, že vrácení plnění žalované a dalším zákazníkům umožnilo dlužnici dále podnikat a zachovat hodnotu jejího obchodního závodu. Nelze rovněž dospět k závěru, že vrácení uhrazené části ceny díla do majetkové podstaty dlužnice by bylo ve výše uvedeném kontextu (úpadku dlužnice a zásad

insolvenčního řízení při poměrném, zásadně shodném uspokojování všech věřitelů) v rozporu s dobrými mravy.

22. Konečně dle odvolacího soudu neobstojí ani námitka žalovaného, že v projednávané věci není možno aplikovat zákonná ustanovení o neúčinnosti právního jednání z důvodu, že žalovaný vstupoval do právního vztahu s dlužnicí v postavení spotřebitele, a proto musí být insolvenční zákon vykládán a aplikován v souladu s ústavněprávním principem ochrany spotřebitele. Odhlédnuto od toho, že značná část věřitelů dlužnice, kteří uplatnili své pohledávky za dlužnicí v jejím insolvenčním řízení, vystupovali v právním vztahu s dlužnicí jako spotřebitelé, přičemž je neudržitelný závěr, dle něhož je na místě tolerovat upřednostnění některého (některých spotřebitelů) na úkor jiných, kterým dlužnice uhrazené, „zálohy“ nevrátila, odkazuje odvolací soud na účel insolvenčního zákona, jenž je zakotven v § 1 písm. a) IZ. Je jím řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužnickým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužnických věřitelů. S tím se pak úzce pojí též § 5 IZ, které upravuje základní zásady insolvenčního řízení. Z tohoto ustanovení plyne, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů, že mají věřitelé, kteří mají podle tohoto zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, v insolvenčním řízení rovné možnosti, že práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení nelze omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce, jen pokud zákon nestanoví jinak (viz právě např. i § 235 a násl. IZ z jehož aplikace nejsou věřitelé – spotřebitelé nikterak vyňati), a že jsou věřitelé povinni zdržet se jednání, směřujícího k uspokojení jejich pohledávek mimo insolvenční řízení, ledaže to dovoluje zákon.

23. K argumentaci žalovaného nálezem pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/16, a to konkrétně bodem 55 ve vztahu k přirozenoprávnímu výkladu pojmu, „obvyklý obchodní styk“, lze pro úplnost poznamenat, že se v této části nálezu jedná toliko o citaci stanoviska vlády k projednávanému návrhu skupin senátorů na zrušení zákona o významné tržní síle, nikoli o (pro tamní řízení) nosné závěry Ústavního soudu, ze kterých by bylo lze pro toto řízení vycházet.

24. S ohledem na všechny tyto skutečnosti (když v řízení neshledal ani jiné vady, které by mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci) odvolací soud postupoval dle § 219 o. s. ř. a rozsudek soudu I. stupně jako věcně správný potvrdil včetně správného výroku o povinnosti žalovaného zaplatit do majetkové podstaty dlužnice částku 267 425 Kč (vyplývající z § 237 odst. 1 IZ), včetně výroku nákladech řízení, který koresponduje s § 163 IZ ve spojení s § 142 odst. 1 o. s. ř., a včetně správného výroku o soudním poplatku, který má právní základ v § 2 odst. 3 a § 11 odst. 2 písm. n) zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích v platném znění.

25. O nákladech odvolacího řízení bylo rozhodnuto dle § 142 odst. 1 o. s. ř. ve spojení s § 224 odst. 1 o. s. ř., když žalobkyně byla i v odvolacím řízení úspěšná. Její náklady spočívaly v nákladech za právní zastoupení, a to dvou úkonech právní pomoci (vyjádření k odvolání, účast u odvolacího jednání) á 5.620 Kč (§ 9 odst. 4 písm. b/ vyhl. č. 177/96 Sb. – dále jen Tarif) a dvou k nim náležejícím paušálům á 450 Kč (§ 13 odst. 4 Tarifu). Protože právní zástupce žalobkyně má sídlo kanceláře odlišné od sídla odvolacího soudu, náleží jí i cestovné za jízdu automobilem a ztráta času. Při cestě automobilem Lexus LC 500, kombinované spotřebě 11,6 l benzínu (TP vozidla), vzdálenosti sídla/pobočky advokáta (Karlovy Vary) k odvolacímu soudu a zpět 260 km, vyhláškové ceně benzínu 35,80 Kč a základní náhrady 5,80 Kč/km (viz § 1 písm. b/, § 4 písm. c/ vyhl. č. 475/2024 Sb.), činí cestovné částku 2.587 Kč. Žalobkyni náleží i náhrada za promeškaný čas za cestu k odvolacímu jednání a zpět v rozsahu účtovaných 8 půlhodin á 150 Kč (§ 14 odst. 1 Tarifu), tj částka 1.200 Kč. Protože je právní zástupkyně žalobkyně plátcem DPH, náleží jí i tato daň (21 %). Celkem na náhradě nákladů řízení před odvolacím soudem se jedná o částku 19.272 Kč, kterou odvolací soud uložil zaplatit procesně neúspěšnému žalovanému k rukám právní zástupkyně žalobkyně (§ 149 odst. 1 o. s. ř.) v obecné pariční lhůtě (§ 160 odst. 1 o. s. ř.).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku – vyjma části o nákladech řízení – je dovolání přípustné, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; dovolání lze podat do dvou měsíců od doručení tohoto rozhodnutí účastníku řízení, a to k Nejvyššímu soudu, prostřednictvím Městského soudu v Praze.

Toto rozhodnutí se považuje za doručené okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku; lhůta k podání dovolání začíná běžet ode dne, kdy bylo rozhodnutí doručeno adresátu zvláštním způsobem.

Praha 20. listopadu 2025

JUDr. Jan Pavlíček
předseda senátu